خبر

در نشست معرفی کتاب «ولایت فقیه» چه گفته شد؟

نشست «صد کتاب ماندگار قرن» به مناسبت رحلت امام خمینی (ره)، با بررسی کتاب «ولایت فقیه» تالیف امام خمینی(ره) برگزار شد. در این نشست حجت‌الاسلام والمسلمین، محمدحسن رحیمیان با بیان این مطلب که کتاب «ولایت فقیه» از مهم‌ترین مکتوبات منتشرشده در تاریخ اسلام، تاریخ شیعیان و درس‌گفتاری برای تاریخ بشریت است، گفت: امام خمینی (ره) از حدود ۲۰ سال قبل از طرح موضوع ولایت فقیه در نجف این موضوع را در سال ۱۳۴۸ و در کتاب کشف‌الاسرار مطرح کرده بود. زمانی که امام خمینی(ره) تدریس علوم دینی را در نجف آغاز کرد، اجازه ثبت و ضبط جلسات را به شاگردان خود نمی‌داد اما در مدت‌زمان بیان موضوع ولایت فقیه، شاگردان را برای ثبت و بیان این جلسات و مکتوب کردن آن مکلف کرد و سایر علما و فضلا هم از عمق جان این مبحث را پذیرفتند. سیدسجاد ایزدهی، استاد پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی گفت: امام خمینی (ره) در ۱۳ جلسه، موضوع ولایت فقیه را به قدری محکم و عملیاتی کردند که در طول زمان جریان‌ساز شد. امام در طرح موضوع ولایت فقیه، روی عموم مردم نظر داشتند زیرا معتقد بودند نقشه راه ولایت فقیه باید براساس پشتوانه اجتماع صورت بگیرد. و به اعتقاد من وجه تمایز نگاه امام خمینی در ولایت فقیه توجه به عموم مردم بود.

«جام‌جم» تغییر نگاه در تولیدات آثار سی

موج نوی سینما

امیرحسین حیدری
گروه فرهنگ و هنر

سینمای دفاع‌مقدس به‌عنوان ملی‌ترین گونه سینمای کشور در عمر کوتاه خود تحولات زیادی را پشت‌سر گذاشته است تا جایی که در چند سال اخیر شاهد موج نوی سینمای دفاع‌مقدس هستیم. موج نوی سینمای دفاع‌مقدس بیش از هر چیزی ناشی از تغییر زاویه دوربین فیلمساز است؛ یعنی این سینما در ابتدا به حال و هوای جبهه‌های نبرد می‌پرداخت و خود موضوع جنگ، هسته مرکزی فیلم را شامل می‌شد اما دوربین سینمای دفاع‌مقدس هرچه در زمان جلوتر می‌رود بنا به‌دلایل مختلف مانند پایان جنگ، ورود کارگردانان جدید به این ژانر، اولویت‌های جدید فیلمسازان و... شخصیت‌های اصلی و قهرمان خود را در مرکز جهان فیلم قرار می‌دهد و جنگ به بستری برای روایت چالش‌های قهرمان فیلم با خود و جهان پیرامون‌شان تبدیل می‌شود.

قهرمانانی از جنس آسمان

قهرمانان سینمای دفاع‌مقدس طی چهار دهه‌ای که بر پرده سینما بوده‌اند یک سیر هبوطی را پیش گرفته‌اند، به‌شکلی که این سینما در ابتدای کار خود در دهه ۶۰ به‌واسطه این‌که با شروع جنگ تحمیلی همراه بود، قهرمانانی قدیس‌وار داشت که هیچ آسیب روحی و جسمی به آنها وارد نمی‌شد اما رفته‌رفته این شخصیت‌ها به قهرمانانی زمینی تبدیل شدند که درک‌شان برای مخاطب راحت‌تر بود. همچنین عمده فیلم‌های دفاع‌مقدس در دهه ۶۰ نیز فیلم‌هایی حماسی هستند که دارای مضامینی همچون دفاع از وطن، ناموس و مضامین ملی و ایدئولوژیک بودند.

دهه طلایی سینمای دفاع مقدس

بر همین اساس قهرمانان دهه ۷۰ سینمای دفاع مقدس، نسبت به دهه ۶۰، از نظر شخصیت‌پردازی شمایل انسانی‌تری به خود گرفتند. این قهرمانان انسان‌هایی معمولی هستند که با انتخاب خود مورد توجه مخاطب قرار می‌گیرند. این قهرمانان تلاش می‌کنند داشته‌های دوران جنگ تحمیلی را حفظ کنند و حتی برای آن جان خود را نیز در طبق اخلاص قرار دهند و حفظ روحیه جهادی دوران جنگ و نجات جان همرزمان سابق، یکی از اصلی‌ترین موضوعات فیلم‌های دفاع مقدسی در دهه ۷۰ است. با این دیدگاه دهه ۷۰ را می‌توان دهه طلایی سینمای دفاع‌مقدس نامید؛ چراکه در این دهه فیلم‌ها از نظر موضوع متنوع می‌شوند. به‌عنوان مثال در این دهه شاهد اولین فیلم کمدی در سینمای دفاع‌مقدس نیز هستیم.

آثار کم اما پخته

دهه ۸۰ شمسی گرچه نتوانست دنباله‌رو شایانی برای دهه طلایی ۷۰ باشد اما از نظر شخصیت‌پردازی می‌توان آن را از عجایب سینمای دفاع‌مقدس دانست. در این دهه از طرفی شاهد تنوع در قهرمانان دفاع‌مقدس هستیم و از طرف دیگر شخصیت‌هایی بر پرده سینما ظاهر شدند که پای‌شان به زمین رسیده و قرص شده و با این‌که حتی یک روز هم در جنگ نبودند اما توانسته‌اند به قهرمانی از جنس دفاع‌مقدس تبدیل شوند. سینمای دفاع‌مقدس دهه ۸۰ هر چند از نظر تعداد فیلم با رکود مواجه شد اما دارای آثار پخته‌تری نسبت به دهه‌های قبل از خود است و این خود بر اهمیت این دهه می‌افزاید.

آغاز موج نو

دهه ۹۰ را می‌توان آغاز رسمی موج نوی سینمای دفاع‌مقدس دانست. در این دهه است که برای نخستین‌بار کاراکتر در راس یک فیلم دفاع‌مقدس قرار می‌گیرد و تمام فیلم در خدمت کاراکتر می‌شود. همچنین باید اشاره کرد شاهد ژانرهایی نو در سینمای دفاع‌مقدس هستیم، از برشی از زندگی گرفته تا اکشن‌های جاسوسی و فیلم‌های سیاسی.

اصلی‌ترین دلیل این‌که به دهه ۷۰، دهه طلایی سینمای دفاع مقدس گفته می‌شود در واقع معرفی گونه جدید و مهمی از قهرمان در این سینماست

قهرمان به مثابه انسان

در نهایت عصری که امروزه در آن زیست می‌کنیم در آغاز قرن جدید شمسی مقارن است با تثبیت موج نوی سینمای دفاع مقدس. آنچه در اواسط دهه ۹۰ شروع شد که همان پرداختن به قهرمانان جنگ بود در این دوره به‌وفور یافت می‌شود. آثار این دوره بیشتر از هرچیز بر حالات درونی افراد تاکید دارد و سعی می‌کند تا از قهرمانان جنگ تحمیلی برخلاف پیشینیان خود صورتی انسانی بسازد و قهرمانانی دست‌یافتنی را به تصویر بکشد. به طورکلی اصلی‌ترین تفاوت سینمای دفاع‌مقدس در ایران و سینمای جنگ در غرب به قهرمان‌سازی در این دو سینما برمی‌گردد؛ در هالیوود هرچقدر قهرمانی که در سینمای جنگ به تصویر کشیده شده با صفات انسانی همراه است که می‌تواند هر خطایی از آن سر بزند (معمولا انگیزه‌های قهرمان به انتقام‌های شخصی او برمی‌گردد) به همان اندازه در سینمای دفاع‌مقدس قهرمانان انگیزه‌های انسانی براساس آموزه‌های دینی از امامان معصوم را به تصویر می‌کشند، به‌ویژه فرهنگ مقاومت در برابر ظلم که وجه غالب سینمای دفاع‌مقدس است. بااین‌حال سینمای دفاع مقدس در ایران قدم‌به‌قدم در عرصه قهرمان‌سازی یک سیر تحولی را آغاز کرد؛ سیری که رفته‌رفته در آن قهرمانان از آسمان فاصله گرفته و به انسان‌هایی زمینی و قابل باور تبدیل شدند و همزمان تمرکز فیلم‌ها از مفاهیم انتزاعی به شخصیت‌های حقیقی و قهرمانان جنگ حرکت کرد.

همه با هم برابرند!

اگر سررشته کلاف سینمای دفاع‌مقدس را از ابتدا دنبال کنیم به دهه ۶۰ می‌رسیم، سالی که انقلاب تازه به پیروزی رسیده بود و زمان زیادی از شروع تجاوز ارتش بعث عراق به خاک ایران نمی‌گذشت. در این دوران بود که جمشید حیدری با همکاری سیروس الوند در مقام نویسنده در سال ۶۰ دست به تولید اولین فیلم دفاع‌مقدس به نام «مرز» زد. فیلم مرز با این‌که دارای اشکالاتی در روایت است اما با این حال به هدف خود که فروش و اقبال مخاطبان به گونه‌ای جدید از فیلم بود، رسید. همین امر باعث شد تا اهالی سینما با قدرت بیشتر وارد این ژانر شوند و سینمای ایران شاهد تولید یکی از مهم‌ترین ژانرهای سینمایی باشد. عمده ویژگی‌های دهه آغازین سینمای دفاع‌مقدس به‌واسطه حضور سایه جنگ بر سر مردم شامل مضامین ایدئولوژیکی که با پیروزی انقلاب بر آنها تاکید می‌شد، مضامینی مانند استقلال، وطن‌پرستی و دعوت مردم برای اعزام به جبهه‌های نبرد و از این دست موضوعات بود. نوع روایت در فیلم‌های این دوره همچنین به‌واسطه این‌که کارگردان اثر خود جنگ را از نزدیک تجربه کرده بود به اتمسفر و حال‌وهوای رزمندگان در خط مقدم می‌پرداخت؛ بدون این‌که به افراد شاخص (قهرمانان جنگ و فرماندهان) توجه خاصی نشان دهد.

در این دوره جنگ در راس همه امور قرار دارد و فیلمساز سعی می‌کند جنگ را در قالب بسته‌ای کامل با موضوعات متنوع به مخاطب خود ارائه دهد. در سینمای دفاع‌مقدس دهه ۶۰ بزرگی و کوچکی افراد از نظر رتبه نظامی و سن اهمیت چندانی ندارد و همه به‌عنوان سرباز وطن با هم برابر هستند. این مدل نگاه را می‌توان در فیلم «پرواز در شب» رسول ملاقلی‌پور دید؛ فیلم با این‌که برشی تاریخی از جنگ را بیان می‌کند (روایت حرکت ایذایی گردان کمیل به فرماندهی مهدی نریمان) و با گردآوری خاطرات ساخته شده است اما همچنان به شکل جدی به سمت قهرمان‌سازی نمی‌رود و بر مضامین معرفتی و اتمسفری که بر رزمندگان حاکم است تکیه دارد. اگر بگوییم قهرمانان فیلم‌های جنگی دهه ۶۰ قدیسانی بودند که از آسمان هبوط کردند تا از خاک کشور دفاع کنند زیاده‌گویی نکرده‌ایم. قهرمان‌های این دوره معمولا اسم و رسمی معمولی و کلی دارند که هرکدام از آحاد جامعه آن زمان می‌توانستند خود را در جایگاه آنها بگذارند.

البته قهرمان‌های دهه ۶۰ فقط به قدیسان جنگجوی حق علیه باطل که پیش از این به آن پرداخته شد، منحصر نمی‌شود، زیرا اگرچه این قدیسان از نظر معرفتی دارای روح بلندی بودند اما در بعد رزمی، انسانی عادی هستند تا حدی که کارگردان گاهی در فیلم‌های خود مجبور به کودن نشان‌دادن دشمن می‌شد. دیگر قهرمان این دوره جنگجویی همه‌فن‌حریف بود که به تنهایی به دل دشمن می‌زد و ضمن این‌که ماموریت را با موفقیت کامل به اتمام می‌رساند خودش هم سالم به وطن برمی‌گشت یا زخمی سطحی بر می‌داشت. این جنس قهرمان در واقع پس از موفقیت فیلم «پایگاه جهنمی» اکبر صادقی متولد شد و می‌توان گفت در فیلم «رنجر» احمد مرادپور به بلوغ رسید. همچنین این قهرمانان همه‌فن‌حریف که جمشید هاشم‌پور نماد آنهاست، توانستند در دهه ۶۰ گیشه‌ها را فتح کنند و پرمخاطب‌ترین و پرفروش‌ترین فیلم‌های تاریخ سینما را رقم بزنند؛ فیلم‌هایی مانند «عقاب‌ها» ساخته ساموئل خاچیکیان و «کانی مانگا» ساخته سیف‌ا... داد.

زنده نگه‌داشتن آرمان‌ها

دهه ۷۰ شمسی سرآغاز موضوعات متفاوتی از آثار سینمایی دفاع‌مقدس است؛ فیلمسازان دفاع‌مقدس در دهه ۷۰ به‌علت پایان جنگ و دور شدن از حال‌وهوای آن دوران توانستند موضوعات و بخش‌هایی از جنگ را به تصویر بکشند که تا پیش از آن امکان پرداختن به آنها وجود نداشت. در این دهه فیلم‌های شاخص و مهمی وجود دارد که هرکدام فتح بابی هستند برای فیلم‌های پس از خود. در این دهه ما شاهد اولین فیلم کمدی سینمای دفاع مقدس، اولین فیلم انتقادی با موضوع دفاع‌مقدس و اولین فیلم فانتزی دفاع‌مقدس هستیم.

از ویژگی‌های بارز این دوره می‌توان به ورود پرقدرت عرفان و مفاهیم معرفتی در فیلم‌ها اشاره داشت؛ به شکلی که کاراکترهای فیلم‌های این دوره به‌خصوص فیلم‌هایی که به مقاطع پس از جنگ می‌پردازد قهرمانانی عارف‌مسلک را هستند. با این حال فیلم‌های جنگی این دوره همچنان دارای همان ویژگی‌های ژانری دهه ۶۰ بودند با این تفاوت که شخصیت‌های آنان دیگر آن‌قدر آسمانی نبودند و بیشتر به ساکنان زمین نزدیک شده بودند. دوربین فیلمسازان این دهه نه کاملا بر جنگ و عملیات‌های نظامی متمرکز است و نه یک تصویر پرتره از کاراکتر را به مخاطب نشان می‌دهد، بلکه مخاطب دهه ۷۰ سینمای ایران کلیت جامعه است؛ جامعه‌ای که از جنگ فارغ شده و اکنون در حال بازیابی هویت خود پس از یک واقعه تاریخی مانند جنگ تحمیلی است. در این دوره حاج کاظم «آژانس شیشه‌ای» به‌عنوان نماینده نسلی که عمر خود را خرج آرمان‌های خود و وطنش کرده از جامعه خود می‌خواهد اکنون که جنگ به پایان رسیده به باورهایی که داشته پشت نکند.

قهرمانان دهه ۷۰ سینمای دفاع‌مقدس همچنان پیرو نسل اول این سینما هستند. در این دهه هم شاهد آن قدیسان معروف هستیم که همچنان در بحبوحه جنگ مملو از فضایل اخلاقی‌اند و در پایان فیلم این فضایل را ارتقا می‌دهند، گویی که جبهه محل خودسازی است. از جمله فیلم‌های جنگی دهه ۷۰ که دارای این قهرمانان هستند می‌توان به فیلم «سجاده آتش» احمد مرادپور و «عملیات کرکوک» جمال شورجه اشاره کرد، همچنین این جنس قهرمان را می‌توان در فیلم «سفر

آثار شاخص سینمای دفاع‌مقدس در دهه‌های مختلف

قاب

دیوارنگاره جدید میدان انقلاب با شعار «امام وعده‌های صادق»

در سی‌وپنجمین سالگرد ارتحال امام خمینی(ره) جدیدترین دیوارنگاره میدان انقلاب اسلامی با به تصویر کشیدن تصویری از ایشان، راهپیمایی‌های ضدصهیونیستی و با شعار «اسرائیل باید از صفحه روزگار محو شود» و «امام وعده‌های صادق» صبح امروز ۱۳ خرداد رونمایی شد. در جدیدترین طرح دیوارنگاره میدان انقلاب تهران افزون بر اشاره به اثر گرافیکی روزهای آغازین نهضت در سال ۱۳۴۳ و تصاویری از قیام مردم، تداوم شعارهای ضدصهیونیستی در انقلاب اسلامی که امروز با حمایت از مردم غزه تجلی یافته، با تصویری از بنیان‌گذار انقلاب اسلامی به ویژگی‌های خاصی از حضرت امام(ره) که برگرفته از آیات قرآن مجید است، اشاره می‌کند.

نوا

«امیدوار» در سعدآباد رونمایی می‌شود

آلبوم «امیدوار» با موسیقی پدرام فریوسفی و اشعار و دکلمه فریده امیدوار از ۱۸ خرداد با برگزاری یک آیین رونمایی ویژه در مجموعه فرهنگی تاریخی سعدآباد تهران پیش روی مخاطبان قرار خواهد گرفت.

در این اثر موسیقایی ویژه، فریده امیدوار به عنوان شاعر و راوی پروژه، گروه اجرایی را همراهی خواهد کرد.

پدرام فریوسفی در این باره گفت: پروژه «امیدوار» یادگار و به‌وجود آورنده امید و عشق در ایام کرونا بود تا به‌واسطه موسیقی بتوانیم امید را به دیگران هدیه دهیم.

ما در آن روزهای دشوار تلاش می‌کردیم تا به‌واسطه موسیقی و ضبط این اثر، امید را در خود و دیگران زنده نگه داریم. شرایطی که به دلیل توقف فعالیت بسیاری از استودیوهای ضبط موسیقی دربرگیرنده مصائب و مشکلاتی بود که اگر دوستان و همراهان هنرمندم در این پروژه کنارم نبودند، امروز نمی‌توانستیم شاهد انتشار آن باشیم. معتقدم کلام و نوع موسیقی به‌کار گرفته‌شده در این پروژه به شکلی طراحی و اجرا شده که بتواند با عموم مخاطبان ارتباط برقرار کند. مسیری که برای افراد سالمند می‌تواند دربرگیرنده یاد و خاطره برنامه «گلها» باشد.

دیدگاه

باید با هنر، تاریخ را جذاب و داستانی کنیم

مریم بصیری، نویسنده و پژوهشگر در جلسه نقد و بررسی کتاب «جان فیروزه جان» گفت: هنر ما این است که با هنر از جمله سینما، تئاتر، هنرهای تجسمی و کتاب بتوانیم تاریخ را به روز، جذاب و داستانی کنیم. وی گفت: دلیل نوشتن این رمان پسربچه هفت‌ساله‌ای بود که دیوان اشعار و قرآن را به‌طور کامل حفظ کرده، روضه‌خوانی می‌کرد و تفسیر بلد بود. با توجه به شواهد و منابع رمان جان فیروزه جان را نوشتم. محمدتقی بهلول یکی از شخصیت‌های این کتاب است و برای نوشتن از واقعیت و همچنین تخیل کمک گرفتم. زمانی که متوجه شدم کتاب‌های تاریخی که نوشته شدند، خیلی تاریخی هستند و داستان نیستند؛ بلکه فقط روایت تاریخ هستند و در آنها رد پایی از شخصیت‌پردازی دیده نمی‌شود، تلاش کردم رمان تاریخی بنویسم و در این میان نیز چند نمایشنامه تاریخی نوشتم. بصیری با بیان این‌که محمدتقی بهلول را مارکوپولو ایرانی می‌دانم، گفت: بهلول مدام در حال سفر بود و ۲۸ سالگی از ایران رفت و تا آن زمان کل ایران را چندین بار دیده بود.